

Тлумачний словничок

Калама́р (*застаріле*) — спеціальна посудина для чорнила, у яке вмочували перо́ для писання; чорнильниця.

Псалти́р — одна з біблійних книг Старого Завіту.

Біти ліхом об зе́млю (*фразеологізм*) — не журитися.

18. Прочитай уривок оповідання Михайла Маморського «Дід Іван» (адаптовано).

Мудрим був дід. За свого життя багато мандрував... Розумів, що таке книжка, наука. Допильнував, щоб його син Грицько навчився читати й писати. А в ті сумні часи грамотних селян в Україні було небагато. Тож не дивно, що й Грицько, як виріс на великого Григорія, віддав свого сінка Тараса в науку до дяка.

Нелегка то була наука. Дякові здавалося, що без різок і позаушників годі хлоп'ят чого-небудь навчити. Не витримали хлопці такої школи. Не витримав і Тарас. Узяв свого каламаря, крейду, табличку й пішов собі геть. Зажурився дід Іван, що Тарасова наука обірвалася... Покликав він Тараса до себе.

Тарас Шевченко. Батьківська хата

— Знаєш, синку, недобре, що ти тепер не вчишся. Твій батько вмів читати й писати, а ти мав би залишитися неписьменним? Як же це так?

— Я, діду, радий учитись, уже трохи не весь Псалтир знаю напам'ять, але...

— Ну, що таке?

— Ви самі знаєте: дуже злющий той наш учитель...

— А ти, голубе, на те не дивись! Кажу тобі: витримати треба! Ти малий і не знаєш, як же то складно жити неписьменним на Божому світі.

— Гаразд, діду! Хай буде, як кажете. Ведіть мене до школи!

І так дід удруге записав Тараса в школу. Та на самій школі не скінчилося. Дяк мав невелике господарство, треба було йому помічникá. Мусив Тарас допомагати. Носив із річки воду, рубав дрóва, палив у печі, наглядав за вівцями, молотив просо, ячмінь, овес. А дяк «дякував» хлопцеві штурханцями або й березовими різка́ми.

— Діду, не витримаю! — скаржився Тарас.

Дід кивав співчутливо сивою головою, але про все мав свою думку.

— Е, Тарасе, немудра твоя мова! Кажу тобі, витримай! Бий лихом об землю!.. Та й читай! Читай! — заохочував дід.

Вітер з гаєм розмовляє...

Вітер з гаєм розмовляє, |
Шепче з осокою. |||
Пливе човен по Дунаю |
Один за водою. |||
Пливе човен води повен, ||
Ніхто не спиняє... |||
Поплив човен в синє море, |
А воно заграло, — ||
Погралися гори-хвилі — ||
І скіпок не стало. |||

За сонцем хмаронька пливе...

За сонцем хмаронька пливе,
Червоні полі розстилає
І сонце спатоньки зове
У синє море: покриває
Рожевою пеленію,
Мов мати дитину.
Очам любо. Годиночку,
Малюю годину
Ніби серце одпочине,
З Богом заговóрить...

Тече вода з-під явора...

Тече вода з-під явора
Яром на долину.
Пишається над водою
Червона калина.
Пишається калинонька,
Явір молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.

Тече вода із-за гаю
Та попід горою.
Хлюпочуться качаточка
Поміж осокою.
А качечка впливає
З качуром за ними,
Ловить ряску, розмовляє
З дітками своїми.

Зоре моя вечірня...

Зоре моя вечірня,
зійди над горою,
поговорим тихесенько
в неволі з тобою.

Розкажи, як за горою
сонечко сідає,
як у Дніпра веселочка
воду позичає.

Як широка сокорина
віти розпустила...
А над самою водою
верба похилилась;
аж по воді розіслала
зеленії віти...

Сонце заходить...

Сонце заходить, гори чорніють,
Пташечка тихне, поле німіє...
Чорніє поле, і гай, і гори,
На синє небо виходить зоря.

24. Підбий підсумки уроків.

- ✧ Назви вивчені навчальні одиниці.
- ✧ Заспівай пісню.